

Kilpailu- uutiset

KILPAILU-
VIRASTON
UUTISLEHTI
3 • 2009

Pitkäjänteinen työ palkittiin

Korkeimman hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden loppuvuodesta antamat kartelliratkaisut kruunasivat Kilpailuvirastossa vuosia jatkuneet tapauksittelyt. KHO määräsi syyskuussa asfalttikartelliin syyllistyneille yrityksille 82,5 miljoonan euron sakot ja MAO vahvisti joulukuussa sellaisenaan KIVIn esityksen yhteensä 51 miljoonan euron kartellisakkojen määräämisestä metsäyhtiöille. ▶ JATKUU s. 2-5

Seminaarien syksy

Kilpailuvirasto kumppaneineen tarjosi syksyn mittaan sidosryhmilleen runsaan seminaaripaketin. Kahdessa ensimmäisessä tilaisuudessa pääaiheena olivat kartellit, kolmannessa tehtiin uusi avaus terveydenhuollon suuntaan. ▶ JATKUU s. 6

Hyvästit lääneille

Alueellisesta kilpailuvalvonnasta vastaavat 1.1.2010 alkaen lääninhallitusten sijaan aluehallintovirastot. Muuttuuko mikään, ja miten asian kokevat lääninhallitusten kilpailuvirkamiehet? ▶ JATKUU s. 8

TÄSSÄ NUMEROSSA:

**KHO määräsi
asfalttiyrityksille kovat sakot**

Työ kannatti

Väitöskirja sakkovapautuksesta

Syksyn seminaarien satoa

**Aluehallinto uudistuu
ja läänit jäävät historiaan**

**OECD:n kartelliohje neuvoo,
miten julkisten varojen
käyttöä voidaan tehostaa**

EU-uutisia

JULKAISIJA:

Kilpailuvirasto
Pitkänsillanranta 3 A
PL 332, 00531 Helsinki
(09) 731 41
www.kilpailuvirasto.fi

PÄÄTOIMITTAJA:

Päivi Kari, (09) 7314 3390
paivi.kari@kilpailuvirasto.fi

TOIMITTAJA:

Marketta Salin, (09) 7314 3331
marketta.salin@kilpailuvirasto.fi

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:

Sähköposti: tiedotus@kilpailuvirasto.fi
Julkaisu on maksuton.

TAITTO: Harri Heikkilä

PAINO: Pekan Offset 2009

ISSN 1795-2220

Kartelli ei enää kannata

Järjestäytyneet kartellit ovat oman edun tavoittelemisen ilmentymiä. Osapuolet pyrkivät niissä lakia rikkomalla saamaan itselleen tai edustamalleen taholle hyötyä toisten kustannuksella. Kartellit johtavat taloudellisten resurssien väärään allokointiin, korkeampiin hintoihin ja innovaatioiden heikkenemiseen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden loppuvuodesta tekemät kartelliratkaisut osoittavat kartellirikkomuksista määrättävien sakkojen olevan kasvussa myös Suomessa. Kartellisakot ovat vihdoon nousemassa tasolle, jolla alkaa olla todellista ennaltaehkäisevää vaikutusta yritysten käyttäytymiseen.

Enää ei voida puhua pelkistä ”klubimaksuista”. Nyt omaksuttu eurooppalainen linja tekee asteittain kartellit kannattamattomiksi myös Suomessa.

Kartellin ensimmäisenä ilmiantavalle jäsenelle ei sakkovapautusjärjestelmän mukaisesti määrätä seuraamusmaksuja. Muidenkin jäsenten sakkoja voidaan alentaa, jos yritykset avustavat Kilpailuvirastoa asian selvittämisessä.

Sakkotason nousu ja kiinnijäämisen kasvaminen lisäävät yritysten kannustimia luopua kartellitoiminnasta ja ilmoittaa menettelystä viranomaisille.

Tuomioistuinten tuoreet päätökset ovat näin omiaan vahvistamaan myös sakkovapautusjärjestelmää.

Kilpailuviraston keskeisimpiin tehtäviin kuuluu kartellien ennaltaehkäiseminen ja selvittäminen. Tämän syksyn asfaltti- ja metsäkartellituomiot ovat merkittäviä voittoja virastolle. Näiden laajojen oikeudenkäyntien päätyminen vapauttaa resursseja aktiiviseen uusien kartellitapusten paljastamiseen ja tutkimiseen. ■

Kirsi Leivo

johtaja

Kilpailuvirasto

KHO määräsi asfalttiyrityksille kovat sakot

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 29. syyskuuta pani pisteen viisi vuotta jatkuneelle oikeuskäsittelylle. Päätöksen mukaan Suomessa toimi vuosina 1994–2002 valtakunnallinen asfalttikartelli, johon osallistuivat kaikki alan suurimmat toimijat. Kartelliin osallistuneet yritykset määrättiin tilittämään valtiolle yhteensä 82,5 miljoonan euron seuraamusmaksut.

KHO:n päätöksellä ratkaistiin valitukset, jotka kuusi asfalttiyhtiötä ja Kilpailuvirasto tekivät markkinaoikeuden jou-

lukuussa 2007 antamasta päätöksestä. Viraston valitus seuraamusmaksujen korottamiseksi hyväksyttiin KHO:ssa lähes sellaisenaan. Asfalttiyhtiöiden valitukset hylättiin.

Näytön arviointi avainasemassa

KIVI teki asiassa seuraamusmaksuesityksen markkinaoikeudelle maaliskuussa 2004. Perusteena esitykselle oli se, että asfalttiyritysten katsottiin syyllistyneen kiellettyyn valtakunnalliseen hinta- ja tarjousyhteistyöhön sekä markkinoiden jakamiseen ainakin vuosina 1994–2002.

Esityksen perusteena oleva mittava näyttö muodostui todistajien kertomuksista, asiakirjanäytöstä, nauhoi-

tuksista ja taloudellisesta analyysistä. Sakkojen yhteismääräksi esitettiin noin 97 miljoonaa euroa.

Markkinaoikeus katsoi ratkaisussaan KIVI:n esityksestä poiketen, että asfalttiala oli kyllä vuosituhaten taitteessa kartellisoitunut, mutta lähinnä ajallisesti, alueellisesti ja urakkatyypeittäin hajautetusti. Seuraamusmaksuja MAO määräsi yhteensä 19,4 miljoonaa euroa.

KHO:n syyskuisen päätöksen mukaan kartelli oli kuitenkin jatkuva, valtakunnallinen ja kaikki urakkatyyppit käsittävä kokonaisuus. Näytön perusteella saattoi KHO:n mukaan luoda kokonaiskuvan asfalttimarkkinoiden toi-

minnasta. Kun otetaan huomioon aikaisemmat

► JATKUU SEURAAVALLA SIVULLA

– Järjestelyn keskeisenä päämääränä oli poistaa toimiva kilpailu Suomen asfalttimarkkinoilta.

kokemukset ja tutkimukset kartellien toiminnasta, tuomioistuimen mukaan oli poissuljettua, että kysymys olisi ollut sattumalta samanaikaisesti tapahtuneista samankaltaisista menettelyistä.

Todisteita tarkasteltiin kokonaisuutena

Kartellitapauksia ratkottaessa on KHO:n mukaan otettava huomioon todisteiden löytymisen ongelmat sekä se seikka, ettei kilpailuasiassa esitetyle näytölle voida asettaa samoja vaatimuksia kuin näytölle rikosasiassa. Kielletyn yhteistyön toteamisessa voidaan näin ollen käyttää myös päättelyä.

Toisiaan muistuttavat tapahtumat ja toimintamallit sekä muut aihetodisteet voivat KHO:n mukaan olla muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta. Tällaisessa päättelyssä voidaan antaa muiden todisteiden ohella merkitystä myös todistajien kertomuksille siitä, mitä he ovat kuulleet kerrottavan.

Yksittäisten tapahtumien samankaltaisuudesta saattaa vastaavasti olla mahdollista päätellä tapahtumien välinen yhteys ja niiden muodostama kokonaisuus. Keskeistä on esitetyn todistelun tarkastelu kokonaisvaltaisesti, todetaan ratkaisussa.

Eri alueilla sattuneiden tapahtumien ja todistajahavaintojen samankaltaisuuden uskottavin selitys oli KHO:n mukaan tässä tapauksessa se, että asfalttialalla toimineet yritykset olivat markkinajohtaja Lemminkäisen johdolla sopineet koko Suomen asfalttialueiden jakamisesta sekä niistä toimista, joiden avulla markkinoiden jako toteutettiin.

Kilpailunrajoituksen keston osalta pidettiin riittävänä sitä, että esitetyt todisteet liittyivät ajallisesti riittävän läheisiin tosiseikkoihin. Tämän perusteella voitiin kohtuudella todeta, että kilpailusääntöjen rikkominen oli jatkunut keskeyttämättä väitetyt kartellin alkamisajankohdan ja päättymisajankohdan välillä. ■

Lähteet: KHO:n vuosikirjaratkaisu 2009:83 sekä KHO:n tiedote 29.9.2009

Työ kannatti

Antti Norkela ja Leena Passi maaliskuussa 2004. Seuraamusmaksuesitys on juuri valmistumassa.

Asfalttikartelliprosessi söi vuosien ajan runsaasti Kilpailuviraston resursseja. Vuosien mittaan tapausta käsittelivät useat viraston tutkijoista. Ohessa pisimpään mukana olleiden tuntemuksia KHO:n päätöksen jälkeen:

Tutkimuspäällikkö **Leena Lindberg** (ent. Passi) toimi tutkinnassa koko ajan tiimin vetäjänä.

– Alku oli jännittävää, kun kävimme pitkiä keskusteluja mahdollisten todistajien kanssa. Heidän kuuntelemisensa, mukaan saamisensa sekä tämän henkilökohtaisen prosessin seuraaminen ja siinä tukeminen oli haas-

tavaa. Ilman todistajia meidän näyttömme olisi jäänyt köykäisemmäksi.

– Markkinaoikeuden suullinen prosessi oli viraston ensimmäinen iso oikeudenkäynti, ja se vaati myös erittäin paljon työtä. Tärkeintä KHO:n päätöksessä on näyttötaakka ja se miten näyttöä arvioidaan kokonaisuutena.

– Tämä on tietenkin iso asia niille, jotka ovat olleet mukana ja saivat nyt kauan kestäneestä työstä tunnustusta. Ratkaisu lisää työmme arvostusta ja motivoi meitä, kun näemme että nämä asiat otetaan vakavasti Suomessa. Ylipäätään ratkaisu on tärkeä laajemminkin eli kaikkien kilpailuoikeuden parissa työskentelevien kannalta.

Erikoistutkija **Kirsi Ola** oli alusta alkaen mukana tapauskäsittelyssä aina vuoteen 2006, jolloin jäi äitiyslomalle ja hoitovapaalle.

– Olen todella tyytyväinen tähän päätökseen. Ajattelen kartelliselvitystä palapelinä; jotkut tarvitsevat enemmän paloja kokonaiskuvan hahmottamiseen kuin toiset. Tässä ei voi kuitenkaan koskaan saada kasaan ihan kaikkia paloja.

– Haastavinta oli materiaalin ja kuultavien määrä, ja niiden kasassa pitäminen. Meillä oli paljon erilaista aineistoa, ja kaikki asiat täytyi pitää mielessä samanaikaisesti. Asiakirjajulkisuuteen liittyvät hallinto-oikeusprosessit olivat myös raskaita, koska

ne veivät aikaa pois varsinaisen asian tutkimisesta ja pitkittivät työtä.

– Tärkeintä on ratkaisun moraalinen viesti koko elinkeinoelämälle. Uskon, että sillä on konkreettinen vaikutus: KIVIn viesti saa enemmän painoarvoa, eikä yrityksillä ole varaa jättää sitä huomioimatta.

Erikoistutkija **Antti Norkela** tuli asfalttikartellin tutkintaan mukaan vuonna 2003.

– Kun aloin tutkia asfalttikartellia, minulla oli melko lyhyt työkokemus taustalla. Siihen nähden tämä tuntui isolta haasteelta. Aloitin taloudellisen analyysin tekemisellä, mutta myöhemmässä vaiheessa osallistuin paljon muuhunkin, kuten kuulustelujen valmisteluihin ja oikeudenkäyntiprosesseihin. Täytyy sanoa, että se oli erittäin mielenkiintoista.

– Erityisen haastavana osana prosessia muistan valitusvaiheen. Markkinaoikeuden päätös tuli 19. joulukuuta ja valitus piti tehdä tiukassa aikataulussa. Kun ajattelee sitä erittäin tiivistä kirjoitusprosessia, ei voi kuin olla tyytyväinen siitä, että valitus niin sanotusti meni läpi tässä laajuudessa.

– Tärkeintä päätöksessä on se, että KHO päätyi arvioimaan näyttöämme kokonaisuutena ja että nyt päästiin näissä asioissa suunnilleen järkevälle sakkotasolle. Päätös on merkittävä sekä yhteiskunnallisesti että taloudelli-

sesti ja lisää toivottavasti Kilpailuviraston työn ennaltaehkäisevää vaikutusta.

Erikoistutkija **Johanna Nyländin** liittyi tiimiin vuonna 2006. Hänen aluettaan olivat erityisesti oikeudenkäyntiprosessit.

– Tulin mukaan siinä vaiheessa, kun suullisen käsittelyn aikataulu ja koko alkoi olla selvää. Aloitin sillä, että KHO:n huhtikuussa 2006 tekemien ”nauhapäätösten” jälkeen istuin luurit korvalla ja kuuntelin nauhalta keskeisimpien todistajien lausuntoja.

– Markkinaoikeuden päätöksen jälkeen tuli pientä turhautumista. Mietimme, mikä meni pieleen. Haasteita tarjosi casen koko ja siihen liittyvä laaja materiaali. Yksittäisenä haasteena mieleen tulevat seuraantokysymykset.

– Mieleeni on jäänyt päällimmäisenä se, että on ollut mahdollottoman hieno kokemus päästä mukaan tämän kokoluokan ja vaikuttavuudeltaan tärkeän tapauksen käsittelyyn. Opin paljon kartelleihin liittyvistä kysymyksistä ja sain lisää kokemusta oikeudenkäynneistä. Tiimityöskentelymme sujui hyvin ja työnjako oli selkeä. ■

Teksti: Marketta Salin ja Sini Sarvanne

Väitöskirja sakkovapautuksesta

OTL **Olli Wikberg** väitteli 16. joulukuuta Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa sakkovapautuksesta. Väitöskirjan nimi on ”Leniency v. kartellit, kilpailuoikeudellinen ja -poliittinen tutkimus kartellien vastaisesta toiminnasta Euroopan unionissa”.

Tutkimus tarkastelee useiden eri kilpailuviranomaisten keskeiseksi painopistealueeksi noussutta kartellien vastaista taistelua erityisesti Euroopan komission näkökulmasta. Tutkimus kartoittaa kilpailuviranomaisten käytössä olevat mahdollisuudet ja toimintakeinot tässä kamppailussa.

Tutkimuksen pääpaino on EU-oikeudessa, mutta siinä perehdytään myös taustalla vaikuttavaan Yhdysvaltain kilpailulainsäädäntöön sekä Suomen sakkovapautusta koskevaan säännöstyöhön.

Vastaväittäjänä väitöstilaisuudessa oli professori **Kalle Määttä** Joensuun yliopistosta ja kustoksena professori **Tuomas Ojanen**.

Ekonomistikoulutuksen saanut Kirti Mehta on työskennellyt komissiossa vuodesta 1982 ja kilpailupääosaston eri esimiestehtävissä vuodesta 1994.

Syksyn ser

Kilpailuoikeusseminaari 24.9.

KIVIn ja Kilpailuoikeudellisen yhdistyksen yhdessä järjestämän seminaarin aiheina olivat kartellivalvonta ja artiklan 82 uudistus. Kartellivalvonnasta alusti EU:n komission kartelliosastolla työskentelevä pääneuvonantaja **Kirti Mehta**. Kommenttipuheenvuoron esitti asianajaja LL.M. **Ilkka Leppihalme** Asianajotoimisto LMR Oy:stä. Uudistuvasta artiklasta 82 (nyk. 102, ks. s. 12) alusti OTT-tutkija LL.M. **Lisbe Finell** Helsingin yliopistosta. Tilaisuuteen osallistui runsaat sata kilpailuoikeuden asiantuntijaa eri sidosryhmistä.

Ilkka Leppihalme

Lisbe Finell

seminaarien satoa

Antonio Capobianco

Tarjouskartelliseminaari 8.10.

Yhteistyössä Suomen Kuntaliiton kanssa järjestetyn seminaarin aiheena oli "Miten havaita tarjouskartelli ja vähentää sen riskiä?" Tilaisuuden tavoitteena oli parantaa julkisten hankintayksiköiden mahdollisuuksia havaita ja torjua ennalta kiellettyä kilpailijoiden välistä yhteistyötä. Seminaariin osallistui yhteensä sata henkilöä, joukossa kymmeniä valtionhallinnossa, kunnissa ja seurakunnissa hankinta-asioita työkseen käsitteleviä.

Tilaisuuden pääesiintyjä oli asiantuntija **Antonio Capobianco** OECD:stä, ja pääaiheena oli OECD:n keväällä julkaisema ohje tarjouskartellien torjumiseksi julkisissa hankinnoissa. Ohje on suunnattu erityisesti julkisille hankintaviranomaisille, mutta sitä voivat hyödyntää muutkin tarjouskilpailuja järjestävät tahot. (Ohjeesta lisää sivulla 10.)

Muita esiintyjä seminaarissa olivat professori **Pertti Virtanen** Lapin yliopistosta, lakiasianjohtaja **Kari Prättälä** Suomen Kuntaliitosta, johtava lakimies **Juha Myllymäki** Julkisten hankintojen neuvontayksiköstä sekä ylijohtaja **Juhani Jokinen** ja tutkimuspäällikkö **Mika Hermas** Kilpailuvirastosta.

Kari Prättälä

Terveydenhuoltoseminaari 11.11.

– Markkinaehtoinen tuotanto on yksi väline kansalaisten tarpeiden tyydyttämiseksi ja vaurauden lisäämiseksi. Sen merkitystä ja hyödyntämismahdollisuuksia kannattaa arvioida myös terveydenhuollossa, totesi ylijohtaja **Juhani Jokinen** avatessaan yhdessä Lääketeollisuus ry:n kanssa järjestettyä seminaaria "Kilpailu ja tuloksella johtaminen terveydenhuollossa – kehityksen jarru vai moottori?". Noin 150 kuulijaa paikalle koonneen seminaarin tarkoituksena oli herättää keskustelua terveydenhuollon kehittämiseen ja kilpailuun liittyvistä teemoista.

– Terveydenhuollon kehitystä on tarkasteltava myös julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan kilpailuneutraliteetin näkökulmasta, muistutti johtaja **Martti Virtanen**. Lääkemarkkinoilla ja koko terveydenhuollossa ollaan yhä enemmän tilanteessa, jossa riittävä kilpailuneutraliteetti sekä omistuspohjataan erilaisten että samanlaisten toimintayksiköiden välillä on edellytyksenä uudistuksille asetettujen tavoitteiden toteutumiselle, jatkoi Virtanen.

Kilpailuviraston edustajien lisäksi tilaisuudessa esiintyivät valtiosihteeri **Ilkka Oksala** STM:stä, professori **Martti Kekomäki** Helsingin yliopistosta sekä toimitusjohtaja **Suvi-Anne Siimes** Lääketeollisuus ry:stä. Heidän esitystensä aiheina olivat uusi terveydenhuoltolaki, tuloksella johtaminen terveydenhuollossa ja lääkkeet osana terveydenhuollon palvelujärjestelmää.

Aluehallinto uudistuu ja läänit jäävät historiaan

Suomen itsenäisyyden ajan suurin aluehallintouudistus kokoa vuoden 2010 alusta valtion aluehallinnon tehtävät kahdelle uudelle monialaiselle viranomaiselle: aluehallintovirastoille (AVI) ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille (ELY). Aluehallintovirastoja tulee kuusi ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia 15.

Uudet viranomaiset vastaavat vuoden vaihteen jälkeen niistä tehtävistä, jotka nyt kuuluvat lääninhallituksille, TE-keskuksille, alueellisille ympäristökeskuksille, ympäristölupaviras-

toille, tiepiireille ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistoille. Läänien kilpailuvirkamiehet työskentelevät jatkossa aluehallintovirastoissa.

Kilpailuvirasto tekee aluehallintovirastojen kanssa aiempaan tapaan ns. toiminnalliset tulossopimukset, joissa määritellään yhteistyön tavoitteet. Kilpailuasioiden rooli uusissa virastoissa ja kilpailutehtävien vaatimien resursien riittävyys huolettavat kuitenkin jossain määrin läänien kilpailuvirkamiehiä:

Osastopäällikkö **Eija Burke-Hildén** on toiminut pitkään Etelä-Suomen lääninhallituksen kilpailu- ja kuluttajaosastolla toimipaikkanaan Helsinki. Hänen vastauksissaan käydään läpi organisaatiouudistusta yleisemminkin.

– Olen toiminut lääninhallituksessa kesästä 1985 alkaen, ensin Uudenmaan lääninhallituksessa ja syksystä 1997 alkaen Etelä-Suomen lääninhallituksessa. Kilpailuvalvontatehtävissä olen toiminut miltei Kilpailuviraston perustamisesta alkaen ja niihin liittyvissä esimiestehtävissä 1.1.1994 alkaen.

Kuvassa vasemmalta: Marjatta Karakorpi, Kalle Tervo, Markku Kohvakka ja Eija Burke-Hildén

– Aluehallintouudistus toisaalta muuttaa ja toisaalta ei muuta kilpailuhallinnon tehtävien hoitoa aluehallintotasolla. Nykyisten lääninhallitusten kilpailutehtävät siirtyvät vuoden alussa aluehallintovirastoihin, joiden nimet ovat Lapin AVI, Pohjois-Suomen AVI, Länsi- ja Sisä-Suomen AVI, Itä-Suomen AVI, Lounais-Suomen AVI ja Etelä-Suomen AVI.

– Kilpailuasioiden strateginen tulosohjaus sekä virastojen johtamisjärjestelmä muuttuvat täysin. Sen sijaan kilpailuasioita hoitavat henkilöt siirtyvät uusiin aluehallintovirastoihin tehtäviensä mukana virkoineen, eli kilpailuhallinnon osaaminen säilyy siirtyvien henkilöiden osalta jatkossakin.

– Aluehallintovirastoihin muodostetaan peruspalvelut, oikeusturvan ja luvat käsittävä vastuualue. Alustavien suunnitelmien mukaan kuluttaja- ja kilpailuasiat sijaitsisivat edelleen saman johdon alaisena. Samaan yksikköön saattaa kuitenkin jatkossa kuulua muidenkin hallinnonalojen kuin TEM:n tehtäviä. Aika näyttää, miten paljon yksiköiden johtajat kiinnostuvat kilpailuasioista niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä.

Osastopäällikkö **Marjatta Karakorpi** on työskennellyt Länsi-Suomen lääninhallituksen kilpailu- ja kuluttajaosastolla toimipaikkanaan Turku. Kilpailuasioiden parissa hän aloitti 1990-luvun puolivälissä.

– Alueellisella kilpailuvalvonnalla on paljon tehtävää ja mahdollisuuksia. Kilpailunrajoituslain vastainen toiminta ei rajoitu yksinomaan pääkaupunkiseudulle. Tehtävämme on seurata markkinoiden toimintaa. Erityisesti kuntakenttä on meitä lähellä. Voimme toimia tiedon jakajina ja oikean informaation levittäjinä. Esimerkiksi kilpailuneutraliteetti on kunnissa joskus vaikeasti ymmärrettävä käsite. Oman ongelmansa muodostavat alueelliset tarjoukset.

– Aluehallintouudistuksen tavoitteet sinänsä – saada aikaan kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva aluehallinto – ovat hyviä ja kannatettavia. En kuitenkaan oikein jaksa uskoa, että tämä tavoite saavutetaan kovinkaan hyvin ainakaan lyhyellä aikavälillä. Tuntuu siltä, että aikataulu on liian kunnianhimoinen ja epärealistinen näin isossa uudistuksessa.

– Aika näyttää mikä on kilpailuvalvonnan asema uudessa virastossa. Keskeistä on turvata resurssit ja nähdäkseni siinä TEM on tärkeässä asemassa. Ministeriö neuvottelee strategisen tulossopimuksen, missä määritellään myös resurssit. Toivon todella, että tarvittavat resurssit pystytään turvaamaan.

Ylitarkastaja **Markku Kohvakka** on työskennellyt Itä-Suomen lääninhallituksen kilpailu- ja kuluttajaosastolla toimipaikkanaan Mikkeli. Kilpailuasiat ovat kuluneet häneen tehtäviinsä siitä lähtien kun lääninhallituksista tuli elinkeinohallituksen alaista aluehallintoa eli vuodesta 1973.

– Tehtävät ovat painottuneet lähinnä paikallisten ja alueellisten kartelli- ja määrävän markkina-aseman väärinkäyttöepäilyjen selvittämiseen. Lukumääräisesti eniten esillä on ollut taksien toimintaan liittyviä selvityksiä. Niissä on ollut yleensä kyse taksien välityskeskusten toiminnasta tai taksien epäilyistä kartelleista kuntien hankkimissa kuljetuksissa.

– Käsittelyssä on ollut toistuvasti myös julkisia kilpailunrajoituksia. Muutoin esillä olleet kilpailutapaukset ovat jakaantuneet hyvin vaihtelevasti eri toimialoille.

– Uusissa aluehallintovirastoissa kilpailuvalvonta on jäämässä pieneksi osaksi suurta vastuualuetta. Uhkana on, että uusissa virastoissa kilpailuasiat jäävät muiden asioiden jalkoihin. Nyt varsinkin tässä muutostilanteessa olisi erityisesti kiinnitettävä huomiota kilpailuasioiden resurssien ja niiden aseman varmistamiseen.

Ylitarkastaja **Kalle Tervo** aloitti vuonna 2008 kilpailuvirkamiehenä Länsi-Suomen lääninhallituksen Turun toimipisteessä. Lääninhallituksen kilpailutehtävät olivat kuitenkin tulleet hänelle tutuiksi jo työharjoittelussa keuhalla 2007.

– Sain työharjoittelussa tehtäväkseni selvittää kilpailutilannetta sairaankuljetusalalla. Opin paljon siitä, mitä kilpailunedistäminen voi olla ja millaisia haasteita kilpailunedistämistyöhön liittyy. Opintoni Turun oikeustieteellisessä tiedekunnassa olivat tuolloin gramma vaille valmiit.

– Koen saaneeni heti valmistuttuani lähes unelmatyöpaikan. Kilpailuoikeus ja kilpailun taloustiede olivat minulle erityinen mielenkiinnon kohde opintojen aikana, joten mahdollisuus työskennellä juuri näiden kysymysten parissa oli oikea onnenpotku. Vastaavia mahdollisuuksia ei ainakaan täältä Turun seudulta paljon löydy.

– Kun siirryt suoraan koulunpenkiltä vaatimaan ja suhteellisen itsenäiseen asiantuntijatehtävään sangen moni asia saattaa ihmetyttää ja yllättääkin. Nuorta ja kokematon päätäni vaivaa usein esimerkiksi se, miten paljon minun tulisi saada aikaan ja mihin kaikkeen tulisi pystyä. Kun suuri siivu työajasta kuluu asioiden opiskeluun, voi itselle tulla sellainen olo, että tuloksia täytyisi syntyä nopeammin.

– Kilpailuasioiden kannalta organisaatiouudistuksen merkitys jäänee suhteellisen pieneksi verrattuna sen merkitykseen monissa muissa aluehallinnon tehtävissä. Länsi-Suomen läänin alueen näkökulmasta keskeisin muutos on toimialueen jako kahtia Lounais-Suomen aluehallintoviraston sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kesken.

– On yhä epäselvää, miten tämä tulee lopulta vaikuttamaan kilpailuasioiden hoidossa käytettävissä oleviin resursseihin. Myös oman virkani jatkuminen tulevassa virastossa on vielä osin avoin kysymys. ■

Kilpailuoikeusuutisia

Suomen Kilpailuoikeudellinen yhdistys on uusinnut verkkosivunsa osoitteessa www.kilpailuyhdistys.fi. Kiinnostava uutuuksena yhdistyksen ajankohtaiskatsaukset, jotka ovat jäsenistöä muodostetun toimituskunnan tuottamia lyhyitä raportteja tuoreista kilpailuoikeudellisista uutisista ja päätöksistä.

Suomen kilpailuasioista on tähän mennessä julkaistu kirjoituksia puolen tusinaa. Kommentointi on koskenut muun muassa tulevaan kilpailulakiesitykseen esitetyjä uudistusehdotuksia.

Suomen Kilpailuoikeudellinen Yhdistys r.y. on avoin keskustelufoorumi, jonka tarkoituksena on edistää kilpailuoikeuden ja kilpailun taloustieteen tuntemusta. Yhdistyksessä on yli 200 jäsentä, jotka ovat juristeja ja taloustieteilijöitä yksityiseltä sektorilta, viranomaistahoilta ja korkeakouluista.

Uusi virastomestari

Kilpailuviraston uusi virastomestari **Juha Piironen** löysi uuden työpaikan valtion sisäisen haun avulla. Juhalla on 10 vuoden työkokemus valtiolta, viimeksi Säteilyturvakeskuksesta.

– Tulin virkasiirrolla, STUKissa on meneillään ulkoistamisbuumi, minkä seurauksena rupesin katselemaan uutta työpaikkaa, Juha toteaa. Juhan edeltäjä KIV:ssä oli virastossa pitkään työskennellyt ja kesällä eläkkeelle jäänyt vahtimestari **Kari Fager**.

Juhan tehtäviin kuuluu perinteisten vahtimestaritehtävien ohella viraston autonkuljettajana toimiminen. Myös suojelutehtävät sujuvat. Harrastukseksi Juha mainitsee – jo poikavuosilta – toimimisen vapaa-palokunnassa.

OECD:n kartelliohje neuvoa, miten julkisten varojen

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD julkaisi keväällä 2009 ohjeen tarjouskartellien torjumiseksi julkisissa hankinnoissa (*Guidelines for Fighting Bid Rigging in Public Procurement*). Ohjetta esiteltiin hankintayksiköiden edustajille Kilpailuviraston ja Suomen Kuntaliiton lokakuussa järjestämässä seminaarissa. (Ks. keskiaukeama).

Ohjeessa kuvataan mm. sitä, miten kartellit tyypillisesti toimivat ja miten hankintaprosessi voidaan suunnitella niin, että kartelliriski jää mahdollisimman pieneksi. Mukana on myös tietoa seikoista, jotka voivat viitata tarjouskartellin olemassaoloon.

Ohje on julkaistu kokonaisuudessaan myös suomeksi ja löytyy sekä OECD:n että Kilpailuviraston verkkosivuilta. Ohessa muutamia otteita ohjeesta:

Tarjouskartellien yleisiä ilmenemismuotoja

Tarjouskartelli voidaan toteuttaa monella eri tavalla, mutta yhteistä niille kaikille on se, että ne haittaavat ostajien toimintaa, kun he yrittävät hankkia tuotteita ja palveluja mahdollisimman edullisesti. Kartellien yleisenä tavoitteena on nostaa voittavan tarjouksen hintaa ja kasvattaa näin kartellissa mukana olevien yritysten tuottoja.

Kartelleja voi sinänsä esiintyä kaikilla toimialoilla, mutta tietyillä aloilla ne ovat tavallista todennäköisempiä ao. toimialan tai tuotteen erityispiirteiden takia. Ostajien kannattaa olla erityisen valppaita, jos alalla esimerkiksi toimii vain muutamia yrityksiä, eikä uusia alalle tulijoita ole ollut pitkään aikaan. Myös tuotteiden ja palvelujen samankaltaisuus ja yksinkertaisuus sekä se, ettei niille ole olemassa

korvaavia tuotteita tai palveluja tekee kartellista sopimisen helpommaksi.

Kartelli toteutetaan yleisimmin jollakin seuraavista tavoista:

- *Peitetarjous*: Yritykset jättävät tarjouksia, joihin sisältyy jokin seuraavista elementeistä: kilpailija sopii jättävänsä tarjouksen, joka on korkeampi kuin voittajaksi sovittu tarjous; kilpailija jättää tarjouksen, jonka se tietää olevan liian korkea; tai kilpailija jättää tarjouksen, joka sisältää sellaisia erityisehtoja, joita ostaja ei voi mitenkään hyväksyä.
- *Tarjouksesta pidättäytyminen*: Kilpailijat sopivat, että yksi tai useampi yritys pidättäytyy tarjoamasta tai vetää jo jättämänsä tarjouksen pois, jotta voittajaksi sovittu tarjous tulee valituksi.
- *Tarjousten vuorottelu*: Yritykset antavat kyllä tarjouksia, mutta sopivat keskenään siitä, kuka niistä kulloinkin jättää voittavan tarjouksen. Osapuolet voivat esimerkiksi sopia jakavansa sopimukset niin, että yritysten saamien sopimusten arvo on suunnilleen sama tai niin että tilausmäärät suhteutetaan yritysten kokoon.
- *Markkinoiden jakaminen*: Yritykset jakavat keskenään markkinat ja sopivat olevansa kilpailematta tietyistä asiakkaista tai maantieteellisistä alueista. Yritykset voivat esimerkiksi jakaa tietyt tai tietyntyyppiset asiakkaat niin, etteivät kilpailijat jätä ollenkaan tarjousta (tai jättävät peitetarjouksen) sovittulle osalle asiakkaista.

Miten kartellin voi havaita?

Jos tietyt tarjousmenettelyt ja -käytännöt vaikuttavat oudoilla kilpailutuihin markkinoihin verrattuna, voi selityksenä olla tarjouskartelli. Kannattaa esimerkiksi tarkkailla, miten usein yritykset voittavat tai häviävät tarjouskilpailuja. Myös alihan-

en käyttöä voidaan tehostaa

kinnat ja sellaiset yhteisyritykset ja -hankkeet, joista ei ole kerrottu, voivat antaa aiheita epäilyihin.

Kartelliin saattavat viitata myös esimerkiksi samanaikaiset hinnankorotukset, joita ei voida selittää kustannusten nousulla. Jos kilpailussa häviävät tarjoukset ovat paljon korkeampia kuin voittava tarjous, kartellin osapuolet ovat voineet sopia peitetarjousten tekemisestä. Peitetarjousten tekijät korottavat ohjeen mukaan matalinta tarjousta yleensä vähintään 10 prosentilla.

Myös yritysten toimittamista asiakirjoista ja yritysten edustajien lausumista voi löytyä merkkejä kartellista. Asiakirjoja vertailemalla voi esimerkiksi saada vihjeitä siitä, että tarjoukset on laatinut sama henkilö tai että asiakirjat on laadittu yhdessä. Myös esimerkiksi lausumat, joiden mukaan yritykset eivät myy lainkaan tietylle alueelle tai tietyille asiakkaille tai joiden mukaan tietty alue tai asiakas ”kuuluu” toiselle toimittajalle, saattavat antaa epäilyihin aiheita.

Jos epäilet tarjouskartellia, ota yhteyttä Kilpailuviraston Toimialat 1 –ryhmässä johonkin seuraavista henkilöistä: johtaja Kirsi Leivo, p. (09) 7314 3351, tutkimuspäälliköt Mika Hermas, p. (09) 7314 3344, Virve Haapajarvi, p. (09) 7314 3613 ja Hannele Väisänen, p. (09) 7314 3388. Sähköpostit muotoa etunimi.sukunimi@kilpailuvirasto.fi

EU-UUTISIA

Yhteisöstä unioni ja yhteismarkkinoista sisämarkkinat

Joulukuun alussa voimaan tullut Lissabonin sopimus muutti sekä Euroopan unionia että yhteisöä koskevia sopimuksia. Aiempiä yhteisöä koskevaa sopimusta kutsutaan nyt nimellä ”*Sopimus Euroopan unionin toiminnasta*” (SEUT). EY:n perustamis-sopimuksen artikkelit 81 ja 82 löytyvät jatkossa SEUT-sopimuksen kohdista 101 ja 102.

Komission toimivaltuuksia koskeva vanha EY 85 artikla on puolestaan nyt SEUT 105 artikla. Artiklaan lisättiin samalla uusi 3 kohta, joka koskee komission oikeutta antaa ryhmäpoikkeusasetuksia.

EU:n yhteisöstä käytetään jatkossa nimeä unioni, ja yhteismarkkinoista käsitettä sisämarkkinat. Euroopan yhteisöjen komissio on puolestaan jatkossa Euroopan komissio.

Myös EU-tuomioistuimille uudet nimet

Myös yhteisöjen tuomioistuimien nimet muuttuivat Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä niin, että entinen yhteisöjen tuomioistuin eli European Court of Justice (ECJ, suom. EYT) on nyt *unionin tuomioistuin* (Court of Justice).

Aiemmin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin eli Court of First Instance (CFI, suom. EOT) on nyt *unionin yleinen tuomioistuin* (General Court).

Unionin yleinen tuomioistuin toimii kilpailuasioissa ensimmäisen asteen muutoksenhakutuomioistuimena komission päätöksiin. Yleisen tuomioistuimen tuomioista voi valittaa unionin tuomioistuimeen.

Uusi kilpailukomissaari

Kilpailukomissaarin paikan uudessa EU-komissiossa sai espanjalainen **Joaquín Almunia**, jonka vastuulle aiemmassa komissiossa kuuluivat talous- ja raha-asiat. Almunia toimii myös komission varapuheenjohtajana.

Edellisellä kilpailukomissaarilla **Neelie Kroesilla** on jatkossakin komissiossa painava salkku; hän vastaa tietoyhteiskuntaan ja digitaaliseen maailmaan liittyvistä kysymyksistä.

Uuden komission kokoonpano vaatii vielä EU:n parlamentin vahvistusta, jonka uskotaan tapahtuvan alkuvuodesta 2010.

*Kilpailu-uutiset toivottaa lukijoilleen
Rauhallista Joulua ja menestystä Uudelle Vuodelle.*